



ARCHEOLOGIENOTA HERSELT – VORSTHEIDE



J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBELEN, E. DIRIX,
N. PIL & A. SYS

MAART 2017

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Herselt - Vorstheide

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix, Nathalie Pil & Annelien Sys

Opdrachtgever

Niveau NV
Haepersstraat 1
2235 Westmeerbeek
BE0472.057.527

Projectnummer

2017C236

Plaats en datum

Kortenaken, 30 maart – 5 april 2017

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017C25
ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	5
1.1	<i>Algemeen</i>	5
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	5
1.3	<i>Doelstellingen</i>	8
1.4	<i>Onderzoeksvragen</i>	8
2	Huidige & toekomstige situatie	9
2.1	<i>Huidige situatie</i>	9
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	9
3	Bureauonderzoek	11
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	11
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data</i>	18
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	19
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	24
4	Resultaten bureauonderzoek	25
4.1	<i>Algemeen</i>	25
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	25
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	26
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	27
5	Bibliografie	28
6	Figurenlijst.....	29
7	Plannenlijst.....	30

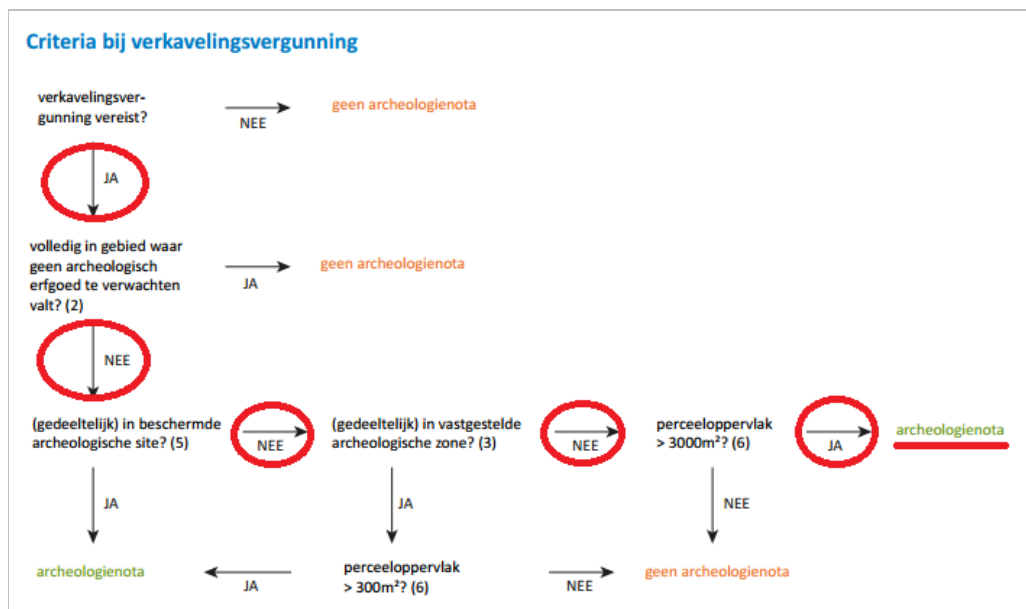
1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een verkavelingsaanvraag is afhankelijk van een aantal criteria (Figuur 1):

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris



Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen

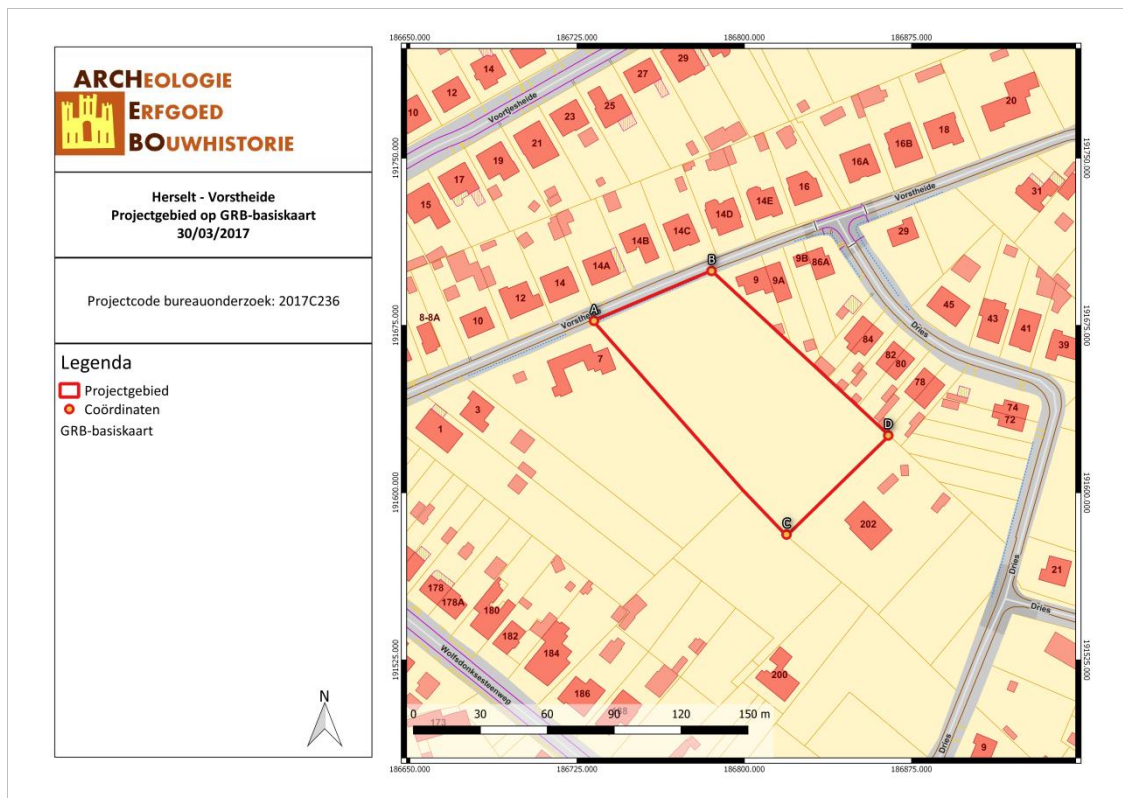
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft ARCHEBO bvba een archeologienota opgemaakt voor verkaveling van een perceel in Herselt.

Aangezien de aanvraag voor een verkavelingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in maart 2017 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, **Niveau NV**, was Kristoff Haepers. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

Administratieve fiche	
Naam site:	Herselt - Vorstheide
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Antwerpen, Herselt, Vorstheide
Kadaster:	Herselt, Afd. 2, Sectie G, 226/H
Coördinaten (zie hoofdstuk 1.2):	A X 186732.589
	Y 191677.071
	B X 186785.313
	Y 191699.434
	C X 186818.932
	Y 191581.250
	D X 186864.547
	Y 191625.680
Opdrachtgever:	Niveau NV
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba
Projectcode bureauonderzoek:	2017C236
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Niveau NV (definitief)
Grootte projectgebied:	7235,09 m ²
Uitvoeringsperiode:	31 maart – 14 april 2017
Reden van de ingreep	Herverkaveling van perceel
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, plaggenbodem, proefsleuvenonderzoek

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het onderzoeksgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.



1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.3.1 Randvoorwaarden

Het perceel is nog geen eigendom van de opdrachtgever. Vervolgens is het perceel verhuurd aan een landbouwer. Deze heeft het perceel nog in gebruik voor het planten van gewassen. Het perceel dient eerst eigendom van de opdrachtgever te worden en de gewassen dienen geoogst te worden alvorens onderzoek kan plaatsvinden.

Hierdoor wordt een uitgesteld traject voorzien.

1.4 ONDERZOEKSVRAGEN

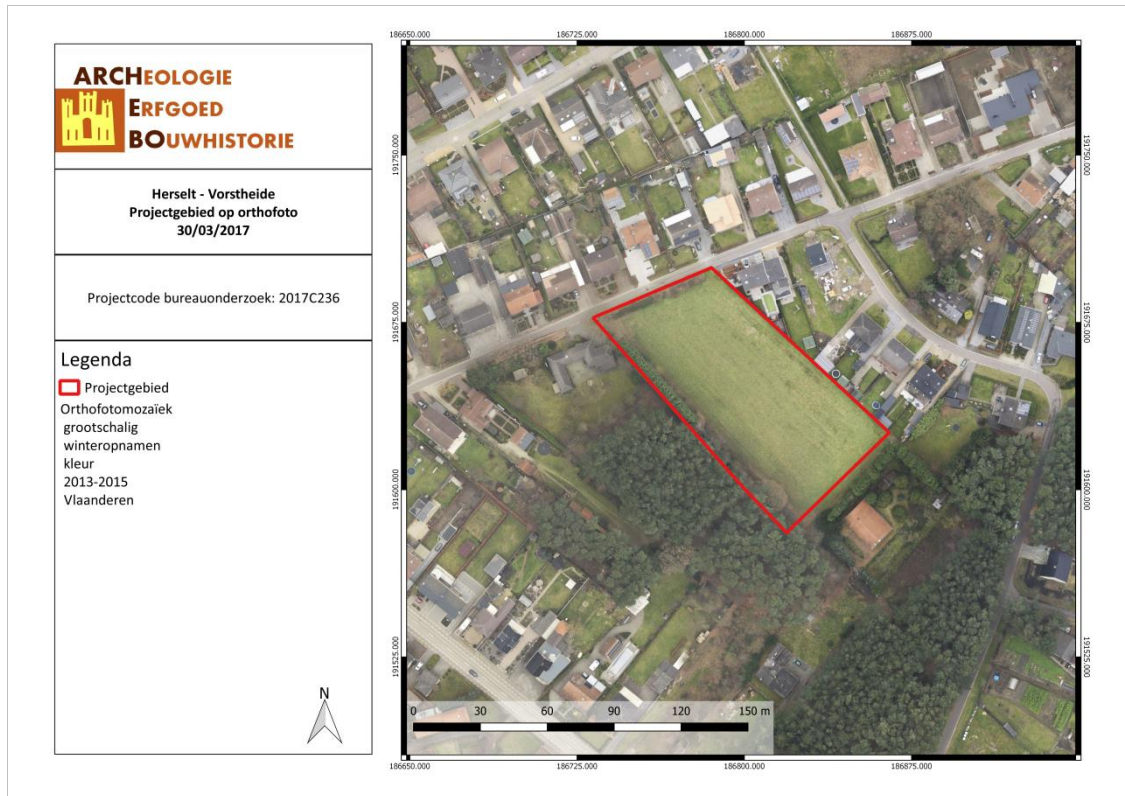
Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Binnen het projectgebied bevindt zich een landbouwveld. Dit is nog steeds in het gebruik van de landbouwer, die het perceel nog steeds bewerkt.



HEVO/17/03/30/3 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Binnen het onderzoeksgebied worden 15 nieuwe loten gerealiseerd. Elk lot zal voorzien worden van een woning en verharding. Centraal doorheen het projectgebied zal een wegnis aangebracht worden.



HEVO/17/03/30/4 - Digitale aanmaak

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

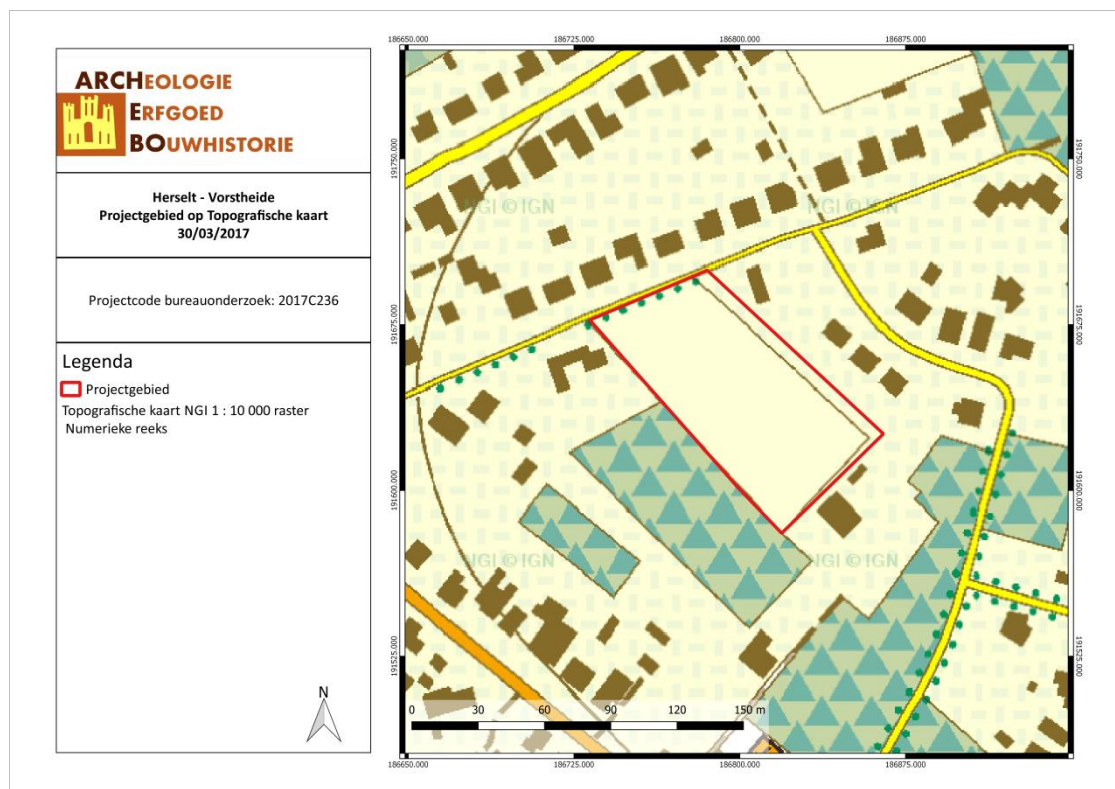
In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in gegeoreferende vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

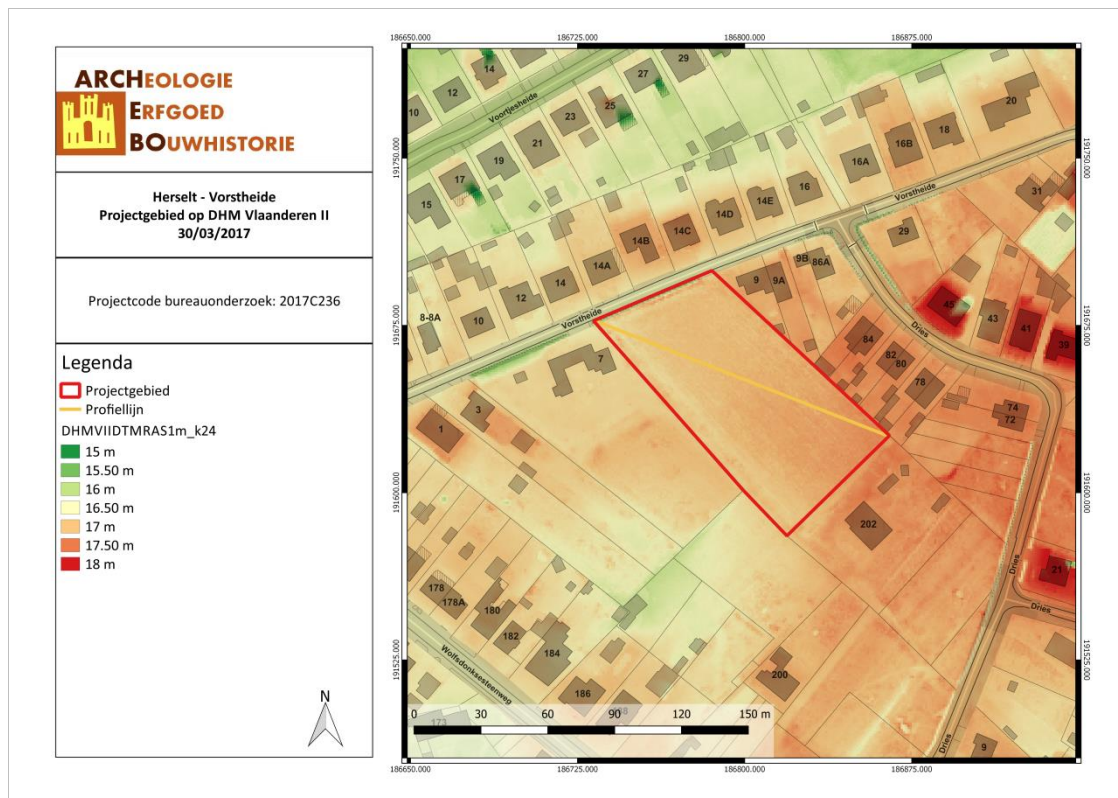
3.1.1 Topografische situering

Het onderzoeksgebied ligt in de gemeente Herselt (provincie Antwerpen) op ca. 7.5 km ten noorden van het historisch centrum van de stad Aarschot. Het projectgebied ligt tussen ongeveer 16,6 en 17,2 meter boven de zeespiegel.



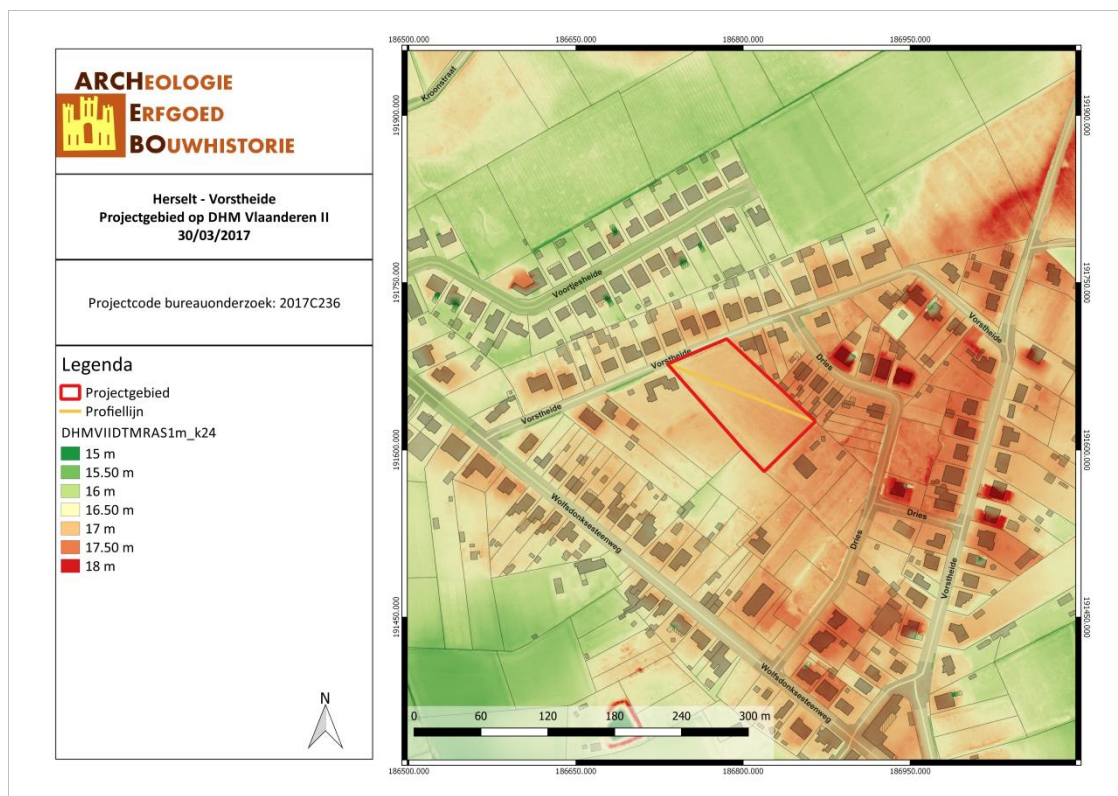
HEVO/17/03/30/5 - Digitale aanmaak

Figuur 6: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).



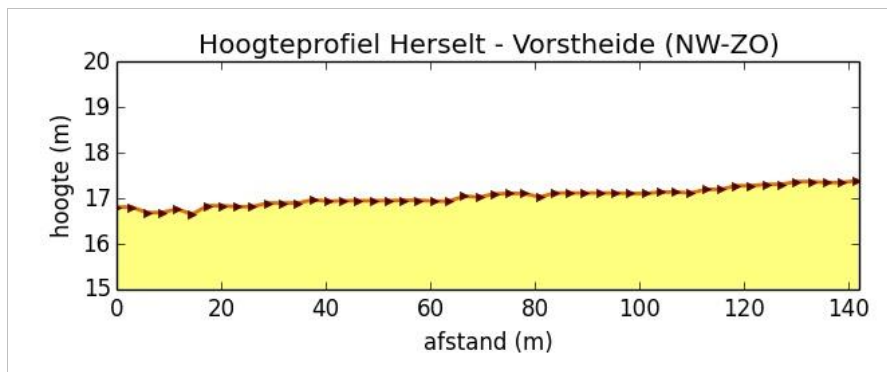
HEVO/17/03/30/6 - Digitale aanmaak

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).



HEVO/17/03/30/7 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).

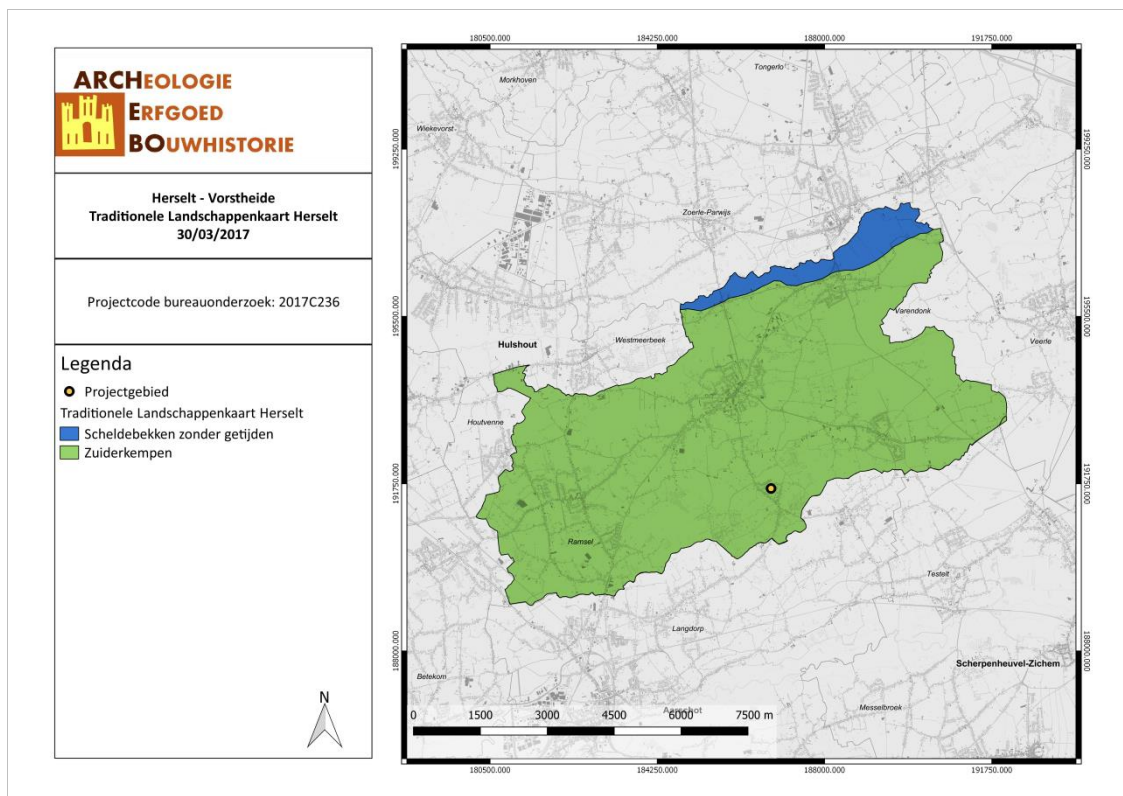


Figuur 9: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2017).

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het onderzoeksgebied ligt binnen de de Zuiderkempen. Ten noorden van de Zuiderkempen loopt het Scheldebekken zonder getijden.

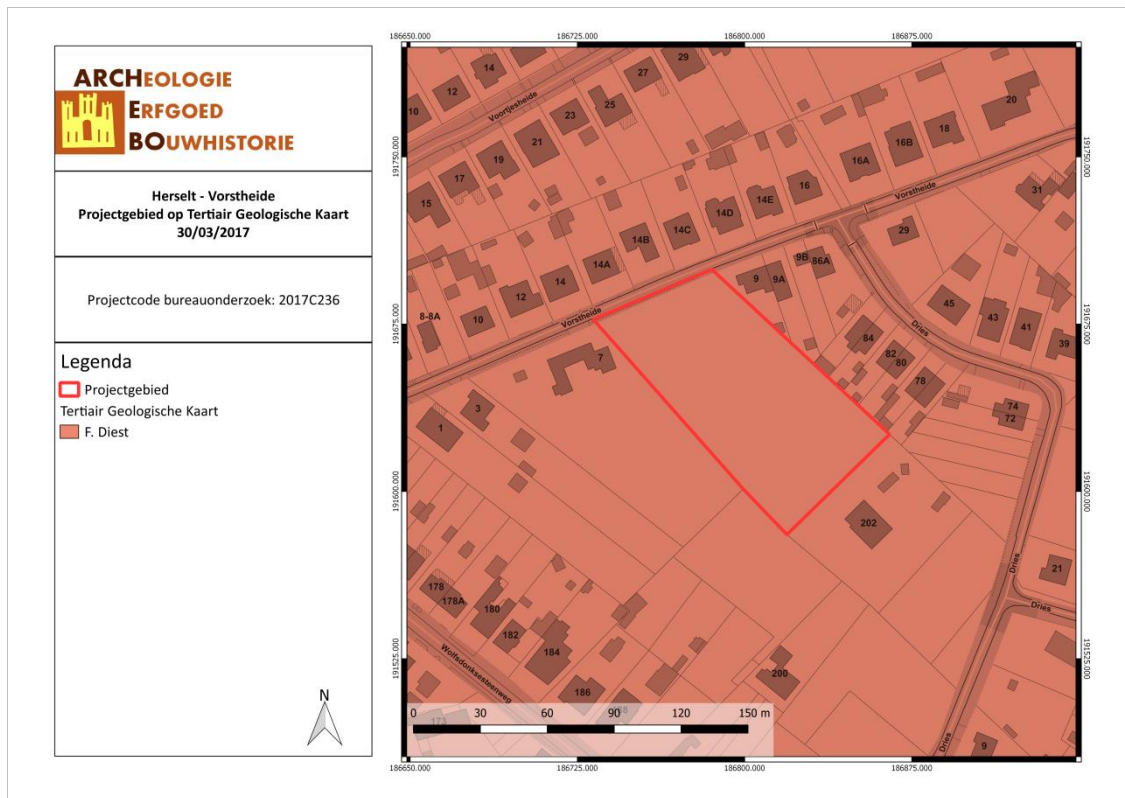


HEVO/17/03/30/8 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Ledege aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen de Formatie van Diest. Deze is en opgebouwd uit groen tot bruin zand, heterogeen, meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke horizonten, schuine gelaagdheid, glauconietrijk en micarrijke horizonten.

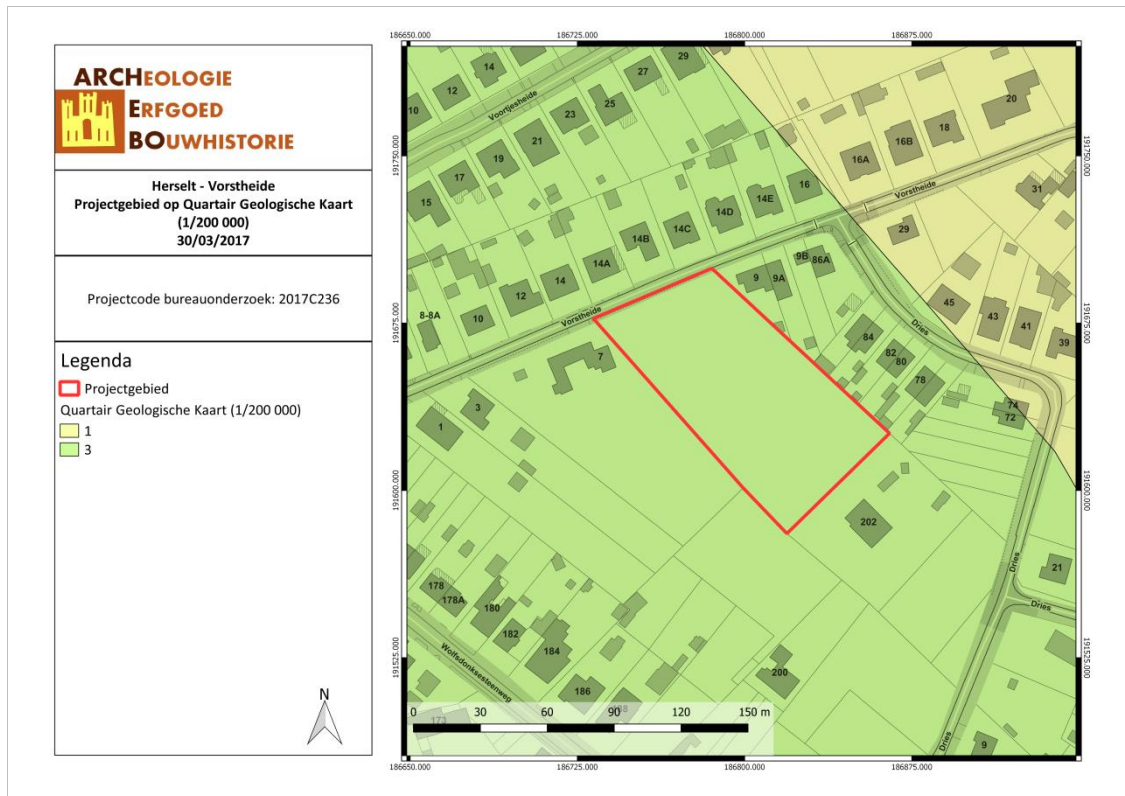


HEVO/17/03/30/9 - Digitale aanmaak

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).

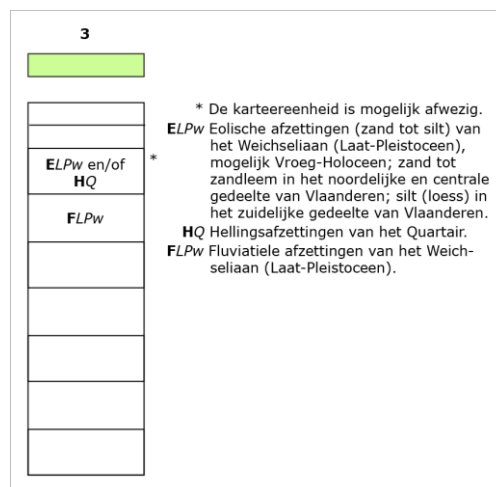
3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het onderzoeksgebied zich volledig binnen type 3. Dit type bestaat uit fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Hierboven hebben zich eolische afzettingen afgezet. Vermoedelijk in het Weichseliaan, mogelijk in het Vroeg-Holocene. Deze eolische afzettingen hebben zich in de vorm van löss afgezet.



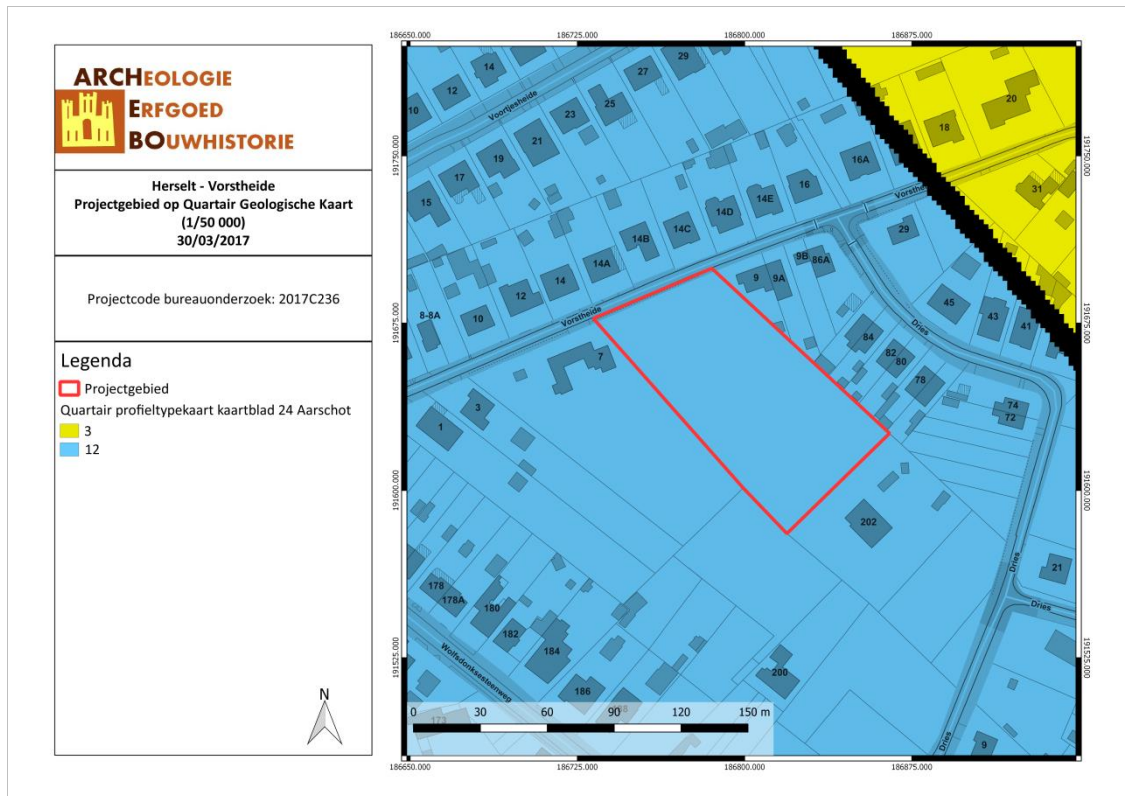
HEVO/17/03/30/10 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).



Figuur 13: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).

Volgens de quartair geologische kaart (1/50.000) kent het onderzoeksgebied type 12. De basis bestaat uit vlechtende rivierafzettingen die zeer zandig (fijn tot grof) zijn van natuur, met mogelijks in het basisgedeelte grind. Op deze fluviatiele afzettingen bevinden zich zandige tot zandlemige eolische afzettingen. Deze zijn homogeen bovenaan, mogelijk gevolgd door een alternatie van zand- en leemlagen.



HEVO/17/03/30/11 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).

3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

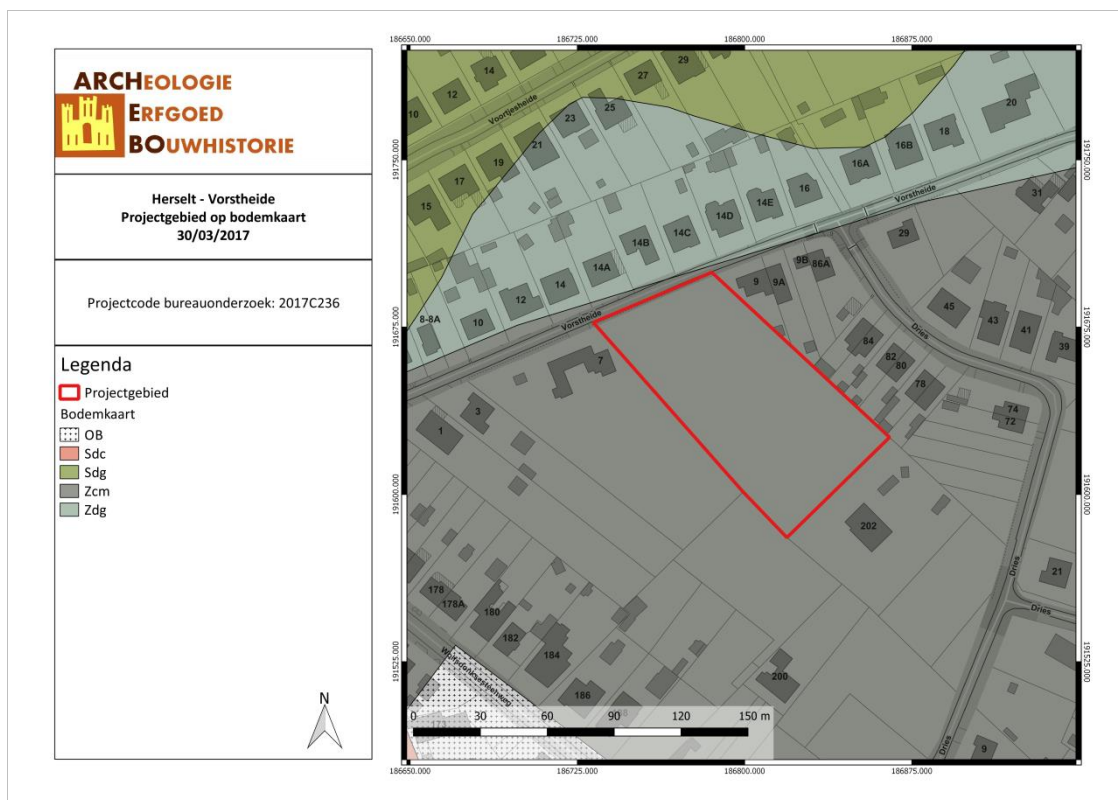
Volgens de bodemkaart van Vlaanderen bevindt zich binnen het projectgebied 1 bodemserie, namelijk Zcm. Voor de uitleg bij elke bodemserie op Belgisch niveau werd de eenduidige legende van Van Ranst en Sys¹ gebruikt. Voor deze op wereldniveau deze van Dondeyne, S., E. Van Ranst en J. Deckers².

Zcm zijn matig droge zandgronden met diep antropogene A horizont. Bij deze matig droge plaggenbodems vindt men onder de dik humeuze A horizont vaak overblijfselen van een Podzol B of een verbrokkeld textuur B horizont. Roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm. De bodems zijn nooit overdreven nat zelfs niet tijdens het voorjaar, maar ze kunnen in de zomer aan watergebrek lijden. Binnen de wereldclassificatie komt dit overeen met Anthrosol.

Ten noorden van het projectgebied grenst de bodemserie Zdg. Dit zijn matig natte zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont en bevatten dus een podzolprofiel. Binnen het WRB komt dit overeen met Arenosol/Podzol.

¹ Van Ranst & Sys, 2000

² Dondeyne et al., 2012





HEVO/17/03/30/14 - Digitale aanmaak

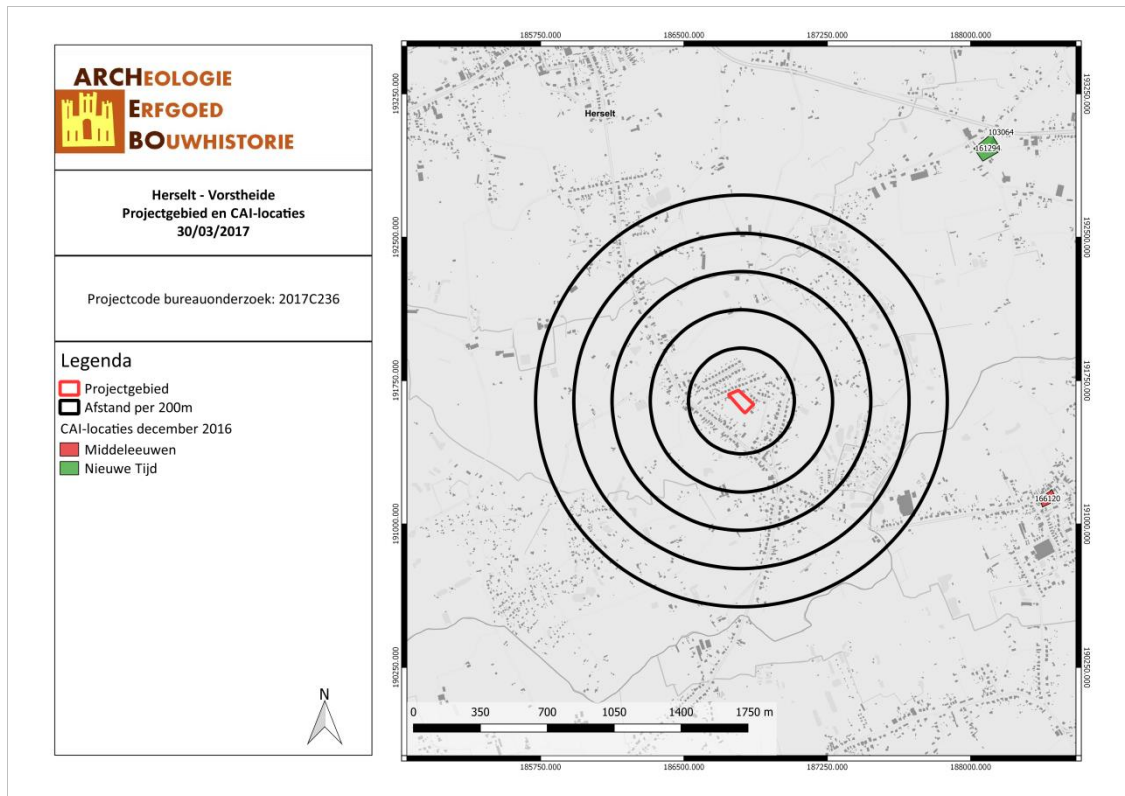
Figuur 17: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont slechts 3 vondsten in de verre omgeving. Binnen een straal van 1 km zijn er geen locaties gekend (of gemeld). Het gaat hier om een kapel uit de Late Middeleeuwen en wederom een kapel en een schans uit de Nieuwe Tijd.

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
166120	Kapel	Late Middeleeuwen
103064	Kapel	Nieuwe Tijd
161294	Schans	Nieuwe Tijd



HEVO/17/03/30/15 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2016).

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1.1.1 Onderzoek historische bronnen.

De eerste vermelding als "Harsele" komt voor in een pauselijke bulle die dateert van 1139.

Van de vroegste geschiedenis van Herselt getuigen slechts enkele pijlpunten en een huidschraper uit het Neolithicum. Tijdens de middeleeuwen lag Herselt in het markgraafschap Antwerpen, kwartier Herentals. Historische gegevens over het ontstaan van de parochie en het bouwjaar van de allereerste kerk zijn niet bekend. Vanaf circa 1100 zou de parochie van Herselt behoord hebben bij het bisdom Kamerijk en geressorteed onder het aartsdiaconaat Antwerpen. Door de reorganisatie van de bisschoppelijke hiërarchie in 1559 kwam de parochie Herselt bij het bisdom Antwerpen onder de dekenij Herentals.³ In 1803 kwam Herselt als succursale kerk onder het aartsbisdom Mechelen, dekenij Geel, in 1837 kreeg Herselt het statuut van parochiekerk en kwam vanaf 1873 onder de dekenij Westerlo. Bij de splitsing van het aartsbisdom opnieuw bisdom Antwerpen, dekenij Geel.

Herselt is gelegen in een kom, omringd door een aantal heuvels. Deze heuvels maken deel uit van een heuvelkam die Diest met Aarschot verbindt en de grens vormt met de provincie Brabant.⁴

3.3.1.1.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

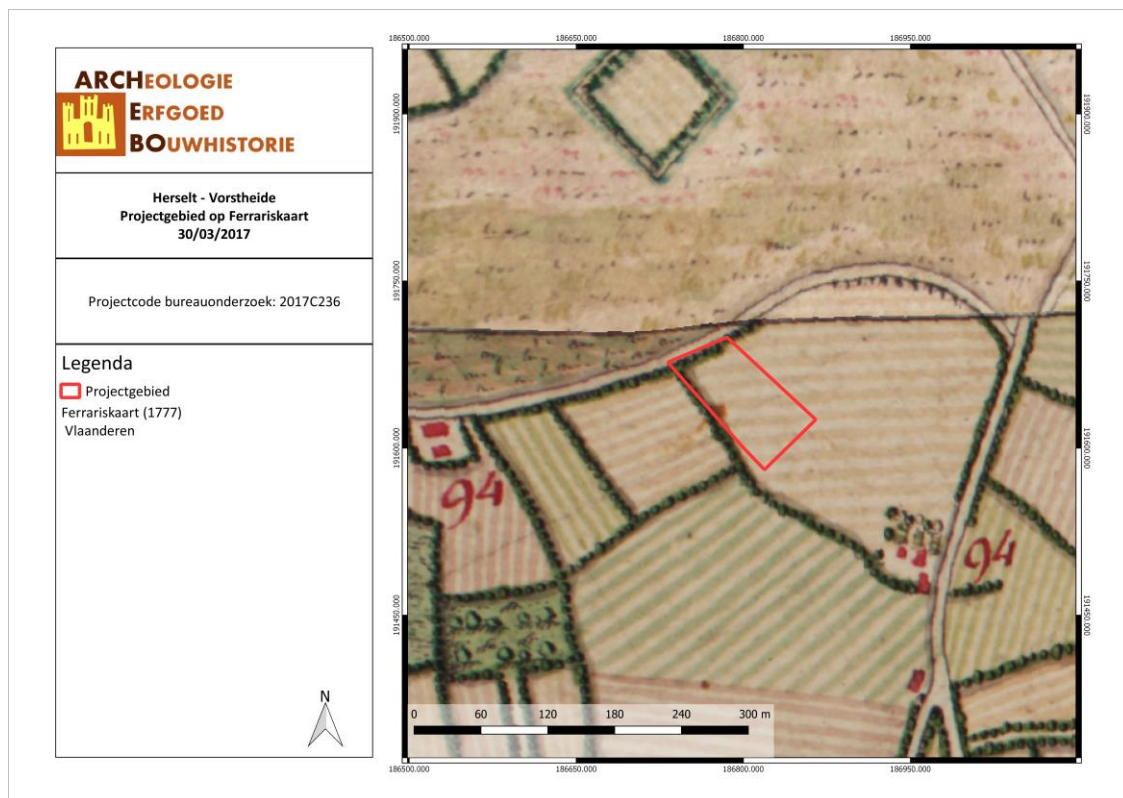
Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16^{de} eeuw of later voorhanden zijn.

³ "Herselt - Erfgoedobjecten - Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 1 februari 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121234>.

⁴ Ibid.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19^{de} eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat er in deze periode geen bebouwing aanwezig was en al reeds aan landbouw werd gedaan.

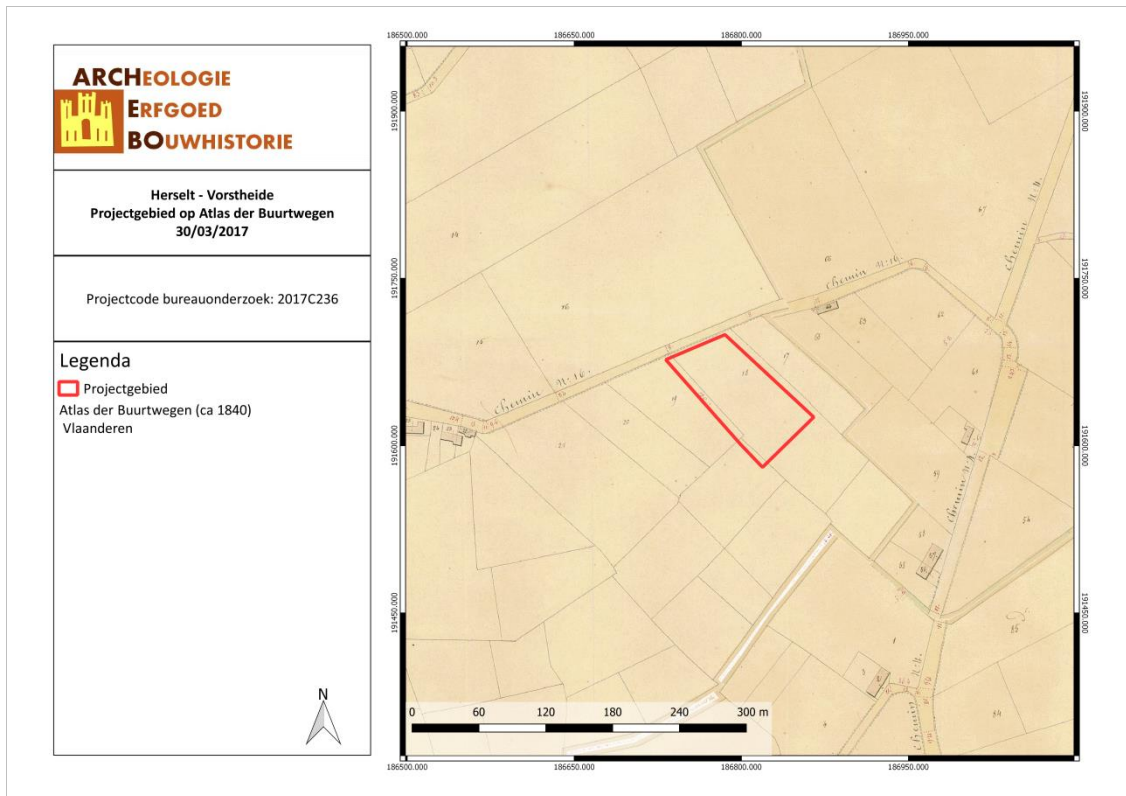


HEVO/17/03/30/16 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁵ Op onderstaande kaart valt af te leiden dat er ook voor deze periode geen bebouwing aanwezig is binnen het onderzoeksgebied.

⁵ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.



HEVO/17/03/30/17 - Digitale aanmaak

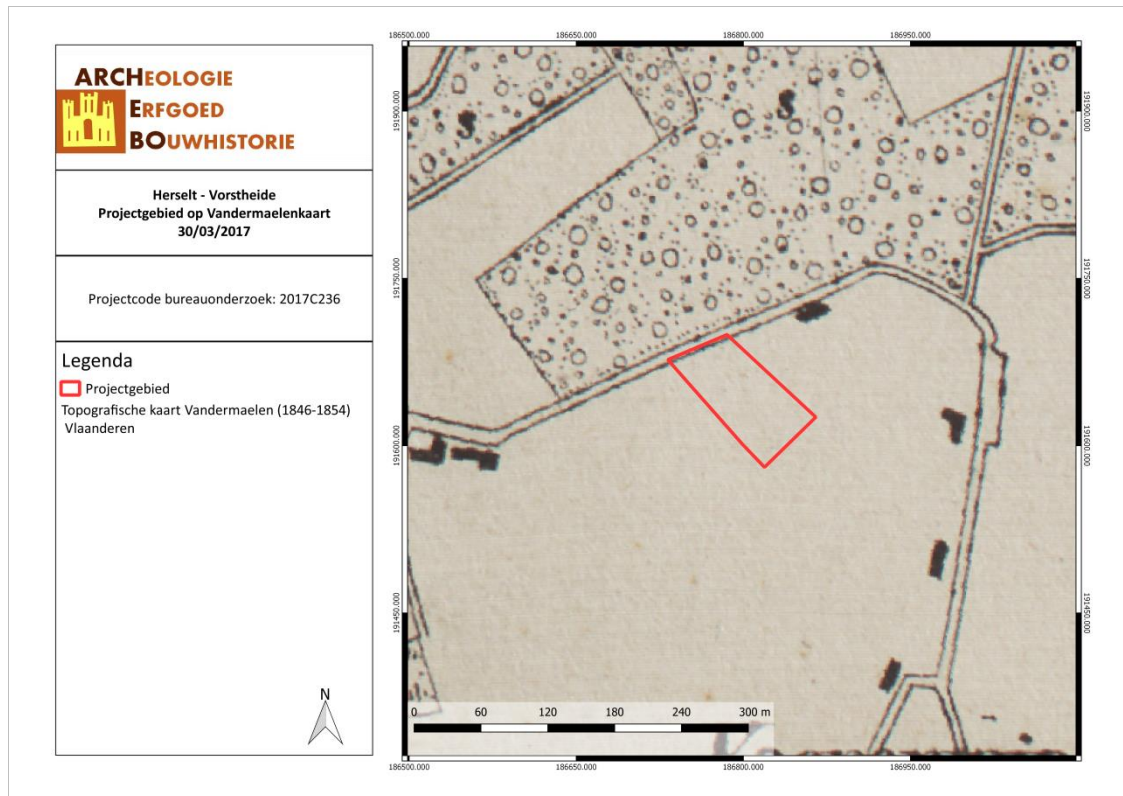
Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).

De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "Carte topographique de la Belgique", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1 : 20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778.⁶ Wederom valt van deze kaart af te leiden dat er geen bebouwing aanwezig is, gedurende deze periode.

Ook op meer recent kaartmateriaal uit de 20^{ste} eeuw valt af te leiden dat er binnen het projectgebied geen bebouwing aanwezig was.

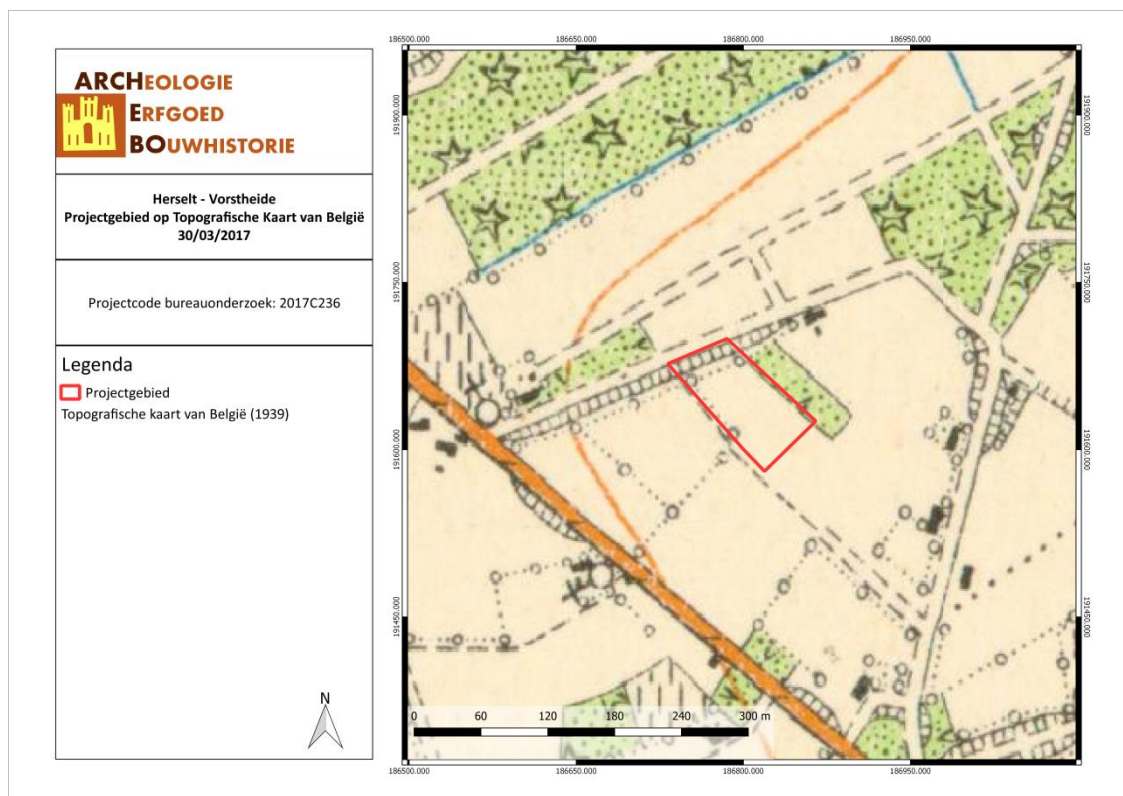
Algemeen kan er beschouwd worden dat er historisch een lage densiteit aan bebouwing aanwezig is.

⁶ Wikipedia, "Vandermaelenkaarten", online encyclopedie, *Wikipedia*, geraadpleegd 7 december 2016, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.



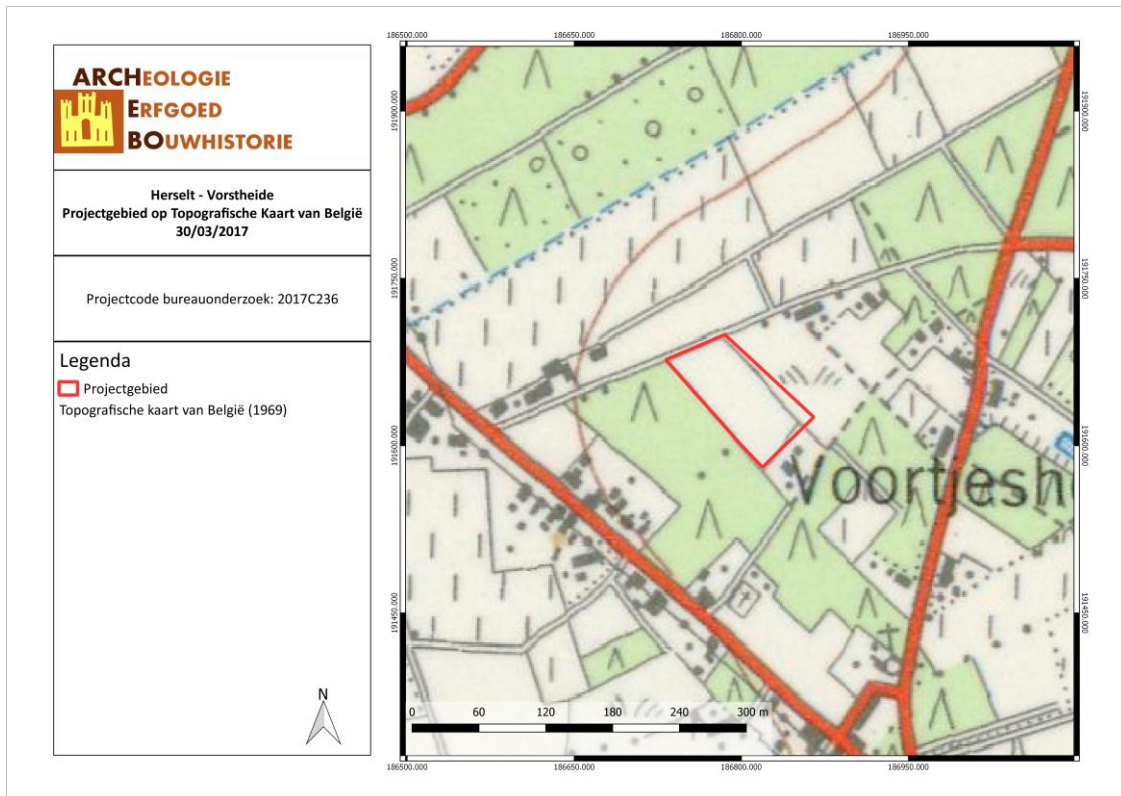
HEVO/17/03/30/18 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017).



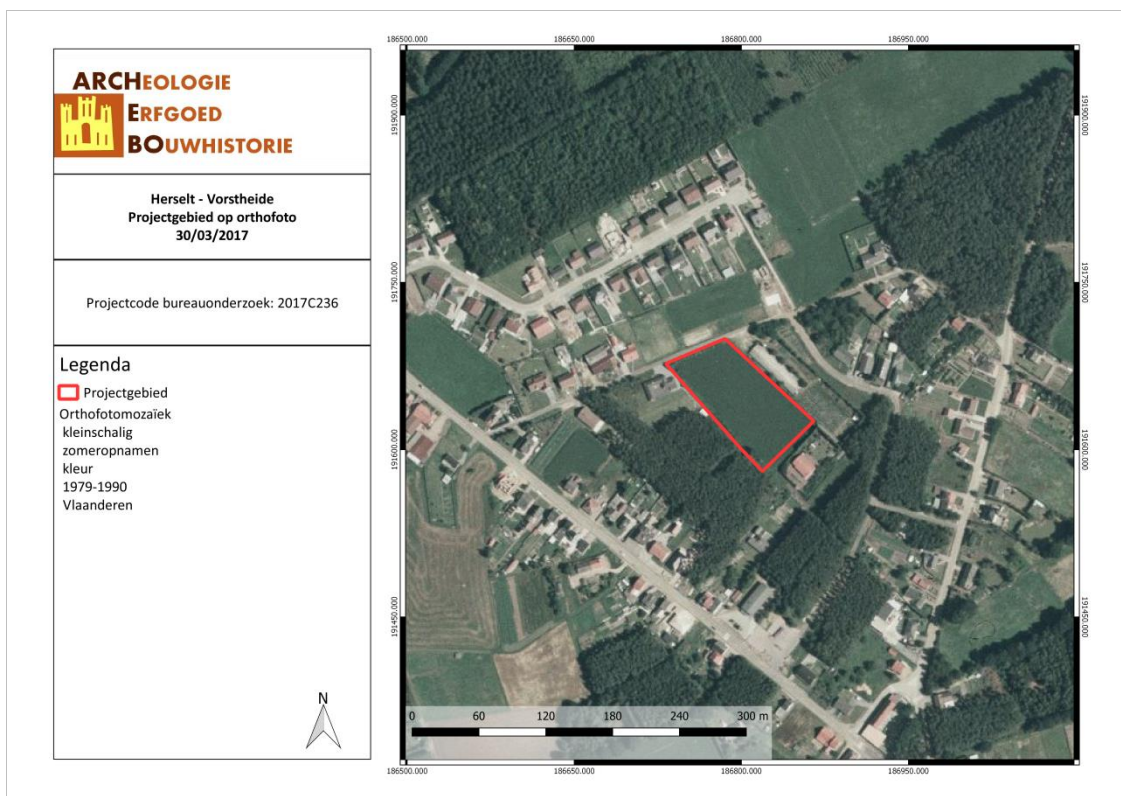
HEVO/17/03/30/19 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische Kaart van België 1939 (Geopunt, 2017).



HEVO/17/03/30/20 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische Kaart van België 1969 (Geopunt, 2017).



HEVO/17/03/30/21 - Digitale aanmaak

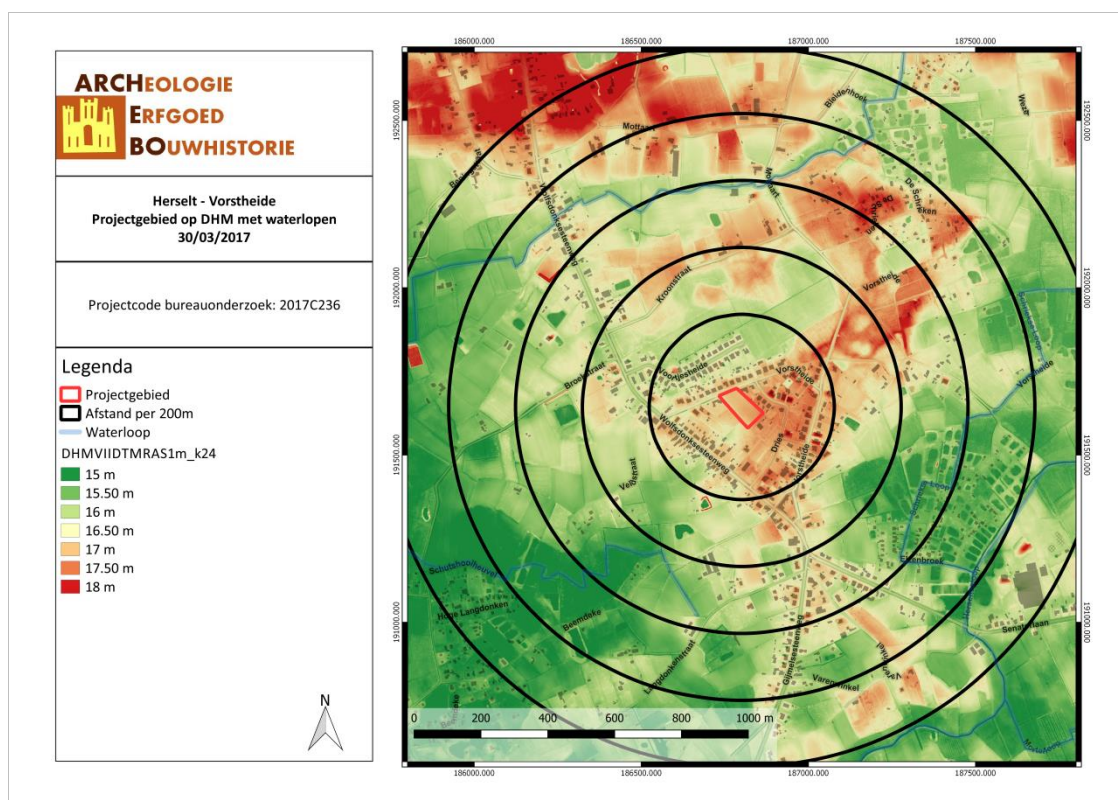
Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto 1979-1990 (Geopunt, 2017).

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen in de 18^{de}, 19^{de} en 20^{ste} eeuw aanwezig waren. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

Een analyse van de gekende archeologische resten in de omgeving leverde enkele gekende gegevens op in de verre omgeving rond het onderzoeksgebied. Deze vallen allen in de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd te dateren. Hierdoor is het niet ondenkbaar dat er zich binnen het onderzoeksgebied archeologisch interessante sporen bevinden.

De verwachting naar goed bewaarde steentijdsites uit de Holocene periode is lager, maar niet onbestaande. Dit omdat er enerzijds een bodem met een dikke antropogene humus A-horizont (Zcm) aanwezig is. Dit kan een plaggenbodem zijn, waaronder zich nog intacte profielen bevinden (ten noorden van het projectgebied is een Zdg-bodem aanwezig). Maar het kan ook gaan om een plaggenbodem dat ontstaan is door het diepspitten, waardoor alle archeologische sporen vernietigd werden. Vervolgens is het projectgebied op een heuvelrug gelegen tussen twee waterlopen, namelijk de Raamdonksebeek en de Schrieksebeek. De heuvelrug waarop het projectgebied gelegen is ligt op ca. 600m van deze waterlopen. Deze afstand tot water verlaagd de kans op steentijd, maar sluit deze ook niet geheel uit. De kans op bewaarde steentijdsites is veel hoger op de noordelijk gelegen heuvelrug, gezien deze dichter gelegen is bij een waterloop en goede bodemcondities. Steentijdvondsten kunnen dus niet geheel uitgesloten worden.



HEVO/17/03/30/22 - Digitale aanmaak

Figuur 25: DHM met waterlopen (Geopunt, 2017).

In de omgeving zijn er resten uit latere periodes aangetroffen. Hierbij handelt het om grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd. Mogelijk kunnen er binnen het onderzoeksgebied nog oudere grondsporen en artefacten aanwezig zijn.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba een bureauonderzoek uitgevoerd. Op het terrein zal door de opdrachtgever een nieuwbouw gerealiseerd worden. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied mogelijk lokaal verstoord is door de aanwezige bebouwing en verharding.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen bebouwing aanwezig was binnen het onderzoeksgebied gedurende de 18^{de}, 19de eeuw en 20^{ste} eeuw. Historische bronnen leverden geen enkele aanwijzing op voor de vroegere periodes. Binnen een straal van 1000 meter zijn er geen archeologische resten aangetroffen. Buiten een straal van 1000 meter zijn er wel resten gekend, daterende vanaf de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Informatie over de perceelsindeling vinden we terug vanaf het einde van de 18de eeuw. Het cartografisch materiaal geeft zeer duidelijk weer dat de perceelsindeling vanaf deze periode tot vandaag quasi onveranderd bleef.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen stonden in de 18^{de}, 19de en 20^{ste} eeuw. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Binnen het projectgebied bevindt zich een landbouwakker. Hierdoor kan door diepploegen het archeologisch niveau plaatselijk verstoord worden.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1.1.1 *Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek*

Op het terrein zal door de opdrachtgever een herverkaveling van 15 loten gerealiseerd worden. Elk lot wordt voorzien van een woning en verhardingen. Centraal door het projectgebied wordt een wegenis aangelegd.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen in de 18de, 19de en 20ste eeuw aanwezig waren. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

Een analyse van de gekende archeologische resten in de omgeving leverde enkele gekende gegevens op in de verre omgeving rond het onderzoeksgebied. Deze vallen allen in de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd te dateren. Hierdoor is het niet ondenkbaar dat er zich binnen het onderzoeksgebied archeologisch interessante sporen bevinden.

De verwachting naar goed bewaarde steentijdsites uit de Holocene periode is lager, maar niet onbestaande. Dit omdat er enerzijds een bodem met een dikke antropogene humus A-horizont (Zcm) aanwezig is. Dit kan een plaggenbodem zijn, waaronder zich nog intacte profielen bevinden (ten noorden van het projectgebied is een Zdg-bodem aanwezig). Maar het kan ook gaan om een plaggenbodem dat ontstaan is door het diepspitten, waardoor alle archeologische sporen vernietigd werden. Vervolgens is het projectgebied op een heuvelrug gelegen tussen twee waterlopen, namelijk de Raamdonksebeek en de Schrieksebeek. De heuvelrug waarop het projectgebied gelegen is ligt op ca. 600m van deze waterlopen. Deze afstand tot water verlaagd de kans op steentijd, maar sluit deze ook niet geheel uit. De kans op bewaarde steentijdsites is veel hoger op de noordelijk gelegen heuvelrug, gezien deze dichter gelegen is bij een waterloop en goede bodemcondities.

In de omgeving zijn er resten uit latere periodes aangetroffen. Hierbij handelt het om grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd. Mogelijk kan kunnen er binnen het onderzoeksgebied nog oudere grondsporen en artefacten aanwezig zijn.

Daarom stelt ARCHEBO bvba een proefsleuvenonderzoek voor.

4.3.1.1.2 *Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek*

Op het terrein zal door de opdrachtgever een herverkaveling van 15 loten gerealiseerd worden. Elk lot wordt voorzien van een woning en verhardingen. Centraal door het projectgebied wordt een wegenis aangelegd.

Een analyse van de gekende archeologische resten in de omgeving leverde enkele gekende gegevens op in de verre omgeving rond het onderzoeksgebied. Deze vallen allen in de Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd te dateren. Hierdoor is het niet ondenkbaar dat er zich binnen het onderzoeksgebied archeologisch interessante sporen bevinden.

De verwachting naar goed bewaarde steentijdsites uit de Holocene periode is lager, maar niet onbestaande. Dit omdat er enerzijds een bodem met een dikke antropogene humus A-horizont (Zcm) aanwezig is. Dit kan een plaggenbodem zijn, waaronder zich nog intacte profielen bevinden (ten noorden van het projectgebied is een Zdg-bodem aanwezig). Maar het kan ook gaan om een

plaggenbodem dat ontstaan is door het diepspitten, waardoor alle archeologische sporen vernietigd werden. Vervolgens is het projectgebied op een heuvelrug gelegen tussen twee waterlopen, namelijk de Raamdunksebeek en de Schriksebeek. De heuvelrug waarop het projectgebied gelegen is ligt op ca. 600m van deze waterlopen. Deze afstand tot water verlaagd de kans op steentijd, maar sluit deze ook niet geheel uit. De kans op bewaarde steentijdsites is veel hoger op de noordelijk gelegen heuvelrug, gezien deze dichter gelegen is bij een waterloop en goede bodemcondities.

In de omgeving zijn er resten uit latere periodes aangetroffen. Hierbij handelt het om grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd. Mogelijk kan kunnen er binnen het onderzoeksgebied nog oudere grondsporen en artefacten aanwezig zijn.

Daarom stelt ARCHEBO bvba een proefsleuvenonderzoek voor.



HEVO/17/03/30/23 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Synthesepan met aanduiding van de geplande werken (Geopunt, 2016).

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

De verwachting naar goed bewaarde steentijdsites uit de Holocene periode is lager, maar niet onbestaande. In de omgeving zijn er resten uit latere periodes aangetroffen. Hierbij handelt het om grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd. Mogelijk kan kunnen er binnen het onderzoeksgebied nog oudere grondsporen en artefacten aanwezig zijn.

Daarom stelt ARCHEBO bvba een proefsleuvenonderzoek voor.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties:

Dondeyne, S., E. Van Ranst & J. Deckers, 2012. Converting the legend of the Soil Map of Belgium to World Reference Base for Soil Resources, Brussel

Van Ranst, E. & C. Sys, 2000. Een eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen, Gent

Online bronnen

Bodemkaart Vlaanderen, <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/bodemloketten.html/>.

Centrale Archeologische Inventaris (CAI), <https://cai.onroenderfgoed.be/>.

Geopunt Vlaanderen, <http://www.geopunt.be/>.

Inventaris van het Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI), <http://www.ngi.be/topomapviewer/public/>.

Gemeente Diepenbeek, <http://www.diepenbeek.be>

Wikipedia, <http://nl.wikipedia.org>

6 FIGURENLIJST

<i>Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen</i>	5
<i>Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)</i>	7
<i>Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)</i>	7
<i>Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2016)</i>	9
<i>Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2016)</i>	10
<i>Figuur 6: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2016).</i>	11
<i>Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2016).</i>	12
<i>Figuur 8: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2016).</i>	12
<i>Figuur 10: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NW-ZO richting (Geopunt, 2016)</i>	13
<i>Figuur 10: Ledegem aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2016)</i>	13
<i>Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2016).</i>	14
<i>Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2016).</i>	15
<i>Figuur 13: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016)</i>	15
<i>Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2016).</i> 16	
<i>Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2016).</i>	17
<i>Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2016).</i>	17
<i>Figuur 17: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaat (Geopunt, 2016)</i>	18
<i>Figuur 18: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2016).</i>	19
<i>Figuur 19: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2017).</i>	20
<i>Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).</i>	21
<i>Figuur 21: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017).</i>	22
<i>Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische Kaart van België 1939 (Geopunt, 2017)</i>	22
<i>Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische Kaart van België 1969 (Geopunt, 2017)</i>	23
<i>Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto 1979-1990 (Geopunt, 2017).</i>	23
<i>Figuur 25: DHM met waterlopen (Geopunt, 2017).</i>	24
<i>Figuur 26: Synthesepan met aanduiding van de geplande werken (Geopunt, 2016).</i>	27

7 PLANNENLIJST

HEVO/17/03/30/1 - Digitale aanmaak.....	7
HEVO/17/03/30/2 - Digitale aanmaak.....	7
HEVO/17/03/30/3 - Digitale aanmaak.....	9
HEVO/17/03/30/4 - Digitale aanmaak.....	10
HEVO/17/03/30/5 - Digitale aanmaak.....	11
HEVO/17/03/30/6 - Digitale aanmaak.....	12
HEVO/17/03/30/7 - Digitale aanmaak.....	12
HEVO/17/03/30/8 - Digitale aanmaak.....	13
HEVO/17/03/30/9 - Digitale aanmaak.....	14
HEVO/17/03/30/10 - Digitale aanmaak.....	15
HEVO/17/03/30/11 - Digitale aanmaak.....	16
HEVO/17/03/30/12 - Digitale aanmaak.....	17
HEVO/17/03/30/13 - Digitale aanmaak.....	17
HEVO/17/03/30/14 - Digitale aanmaak.....	18
HEVO/17/03/30/15 - Digitale aanmaak.....	19
HEVO/17/03/30/16 - Digitale aanmaak.....	20
HEVO/17/03/30/17 - Digitale aanmaak.....	21
HEVO/17/03/30/18 - Digitale aanmaak.....	22
HEVO/17/03/30/19 - Digitale aanmaak.....	22
HEVO/17/03/30/20 - Digitale aanmaak.....	23
HEVO/17/03/30/21 - Digitale aanmaak.....	23
HEVO/17/03/30/22 - Digitale aanmaak.....	24
HEVO/17/03/30/23 - Digitale aanmaak.....	27